

V Cáchách teologicky o budoucnosti Evropy

Milan Balabán

Jako své 6. „Leutherheider Forum“ uspořádala Biskupská akademie biskupství v Aachen (Cáchy) v soukromě-církevním nadačním konferenčním středisku Eva-Kleinewefers-Haus v Netteltal Leutherheide ve dnech 14. – 17. 12. 1994 mezinárodní konferenci **Das Christentum – Gestaltungsprinzip Europäischer Zukunft? Zum Ende der Abendländischen Geschichte**. Tematicky byla konference disponována takto: 1. připomínka společné základny, 2. analýza přítomné problematiky, 3. perspektivy budoucnosti.

Na konferenci, řízené charismatickým Dr. Henrixem, ředitelem Biskupské akademie, bylo přítomno 58 účastníků (z východní části ekumény 18, z toho 7 z ČR; z Prahy přijeli dva profesoři ETF UK Milan Balabán a Pavel Filipi a žurnalisté O. Nytrová a M. Nytra-Wells). S přednáškovými příspěvky vystoupilo 9 řečníků, z toho 3 z východoevropských zemí (Vionel Ionita, Rumunsko; Milan Balabán, ČR; Helmut Juros, Polsko). Uspořádány byly dvě panelové diskuse. V první, diskutující přítomné vztahy mezi katolíky a pravoslavnými, vystoupili s vyhraněnými názory jednak ženevský metropolita, jednak archimandrita z Moskvy. Zvláště archimandrita (Pustoutow) projevil málo konkrétní vůle k nalezení nenásilného, ale přesvědčivého konsensu mezi oběma jmenovanými církvemi. Ono neblahé 11. století, kdy se církevní Východ diametrálně rozešel s církevním Západem, ukazovalo v průběhu oficiálního konferenčního klání i v kuloárových rozhovorech svou přestárlou vrásčitou tvář a nebezpečný ideologicko-politický pařát.

Překvapením pro mne bylo, že místo původně ohlášeného Hanse Künga přibyl do Leutherheide prof. Remi Hoeckman z Říma. Nedostavil se též kardinál Vlk zaměstnaný tehdy starostmi kolem kardinálovství etc. – Chvályhodná byla aktivita pravoslavných představitelů, kteří popisovali nesebnou situaci svých církví za totalitního režimu, ale vyjadřovali též přesvědčení, že se jejich církve zbaví v nějaké dohlédnutelné budoucnosti své často traumatizující strnulosti a nabere novou výrazně poznamenanou ekumenickým úsilím Církve obecné, celosvětové.

Zmíněný představitel ruského pravoslaví Pustoutow, jehož ruština byla průběžně tlumočena, se stal v jistém smyslu „personne terrible“ cášské konference: z jeho úst zazněly invektivy zvláště na adresu římskokatolické

církve, projevil se i strach z nekalé soutěže „dvou misí“ v Rusku, které přece patří pravoslaví, odmítnuta byla i kritika pravoslavné církve v Rusku za panství bolševiků; pravoslavní byli za všech okolností all right, jen bolševici selhali, ozvaly se u archimandrity i vzdechové výkřiky o celých řekách mučednické krve v zateizovaném Rusku atp. Ukázalo se, že rozdíly mezi katolíky a protestanty jsou mnohem méně významné než značné diference mezi pravoslavnými a zbytkem světa. Skladebný, organizace schopný, politicky kritický i vstřícný duch Západu lze stěží spojit s církevně mystickým opájením a faktickým dezinteresem na konkrétní politice a jejím směřování, což s sebou po staletí nese „duch Východu“. Duch Západu a význam římského církevního dědictví vyzdvihl a promyšlenými argumenty podpořil mnichovský protestantský systematik W. Pannenberg („Evangelium jako kvas v převratech Evropy“).

Pozitivním rysem byla dějinná a geograficko-náboženská konkrétnost: zprávy o „vlastní“ (cenzurová a propagandou nezkreslené) situaci v jednotlivých církvích. Plasticky jsme byli informováni o poměrech v komunistickém Rumunsku (Ionita), Polsku (Juros, Jeremiasz), naprosto nezvykle o Irsku (J. May z Dublinu: „Instrumentalizace křesťanství skrze politiku?“), o bývalé Jugoslávii (Th. Brenner), nynějším Estonsku (Jan Kiivit), velmi mlhavě o současném duchovním i společenském rozpoložení pravoslaví v dnešním Rusku.

Závěrečný panel s pozvanými hosty z politiky a církevního vedení se stal výzvou k „ekumenické odpovědnosti církví za Evropu“. Vystoupil tu i člen slovenského parlamentu M. Mikolášik. Jednány byly otázky tradice a tradic, nacionalismu a skutečného nefanatického vlastenectví, situace evropských církví v postkomunistické éře atp. Významně připomněl Pustoutow slova papeže Jana Pavla II., který (mluvě o neroztržitelnosti církví) řekl, že církev dýchá dvěma plícemi, jednou západní a druhou východní. Jen dýchání oběma plícemi umožní budování jedné a jednotné Evropy.